

Sanat Eğitimi Derslerinin Okul Uygulamalarındaki Yeterliğine Yönelik Sınıf Öğretmeni Adaylarının Görüşleri *

Opinions of Prospective Primary School Teachers on the Adequacy of Art Education Courses in School Practicum

Ruhi ÇAY¹

¹Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Resim-İş Eğitimi
Ana Bilim Dalı. ruhi.cay@erdogan.edu.tr

Makale Türü/Article Types: Araştırma Makalesi/ Research Article
Makalenin Geliş Tarihi: 10.06.2024 *Yayına Kabul Tarihi: 27.09.2024*

ÖZ

Bu araştırmada, sınıf öğretmenliği lisans programında yer alan sanat eğitimi derslerinin okul uygulamalarındaki yeterliğine yönelik sınıf öğretmeni adaylarının görüşlerini ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Araştırma nitel araştırma modeline göre tasarlanmıştır. Araştırmanın verilerini elde etmek amacıyla katılımcılar ile odak grup görüşmeleri gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların yaşları 21-24 arasında (ortalama yaş=22,35) değişmekte ve 18 kadın 2 erkekten oluşmaktadır. Verilerin analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Araştırma sorularının her biri tema olarak belirlenmiş, temalar altında alt tema ve kodlar oluşturulmuştur. Araştırmada, özellikle görsel sanatlar eğitimi dersinin sekizinci yarıyıldan itibaren verilmesinden dolayı sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik uygulamaları sürecinde ders planı hazırlama, sınıf yönetimi, konu bilgisi ve sanatsal uygulamalar noktasında bazı problemler yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

***Anahtar Sözcükler:** Görsel sanatlar eğitimi, İlköğretimde sanat eğitimi, Öğretmenlik uygulaması*

ABSTRACT

In this study, it was aimed to reveal the opinions of prospective primary school teachers about the adequacy of art education courses in the undergraduate program of primary school teaching in school practices. The research was designed according to the qualitative research model. Focus group interviews were conducted with the participants to obtain the study's data. The ages of the participants ranged between 21-24 years (mean age=22.35) and consisted of 18 women and 2

* **Alıntı:** Çay, R. (2024). Sanat eğitimi derslerinin okul uygulamalarındaki yeterliğine yönelik sınıf öğretmeni adaylarının görüşleri. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 44(3), 2507-2532.

men. The content analysis method was used to analyze the data. Each research question was identified as a theme, and sub-themes and codes were created under the themes. In the study, it was concluded that especially because the visual arts education course is given in the eighth semester, the prospective primary school teachers had some problems regarding lesson plan preparation, classroom management, subject knowledge and artistic practices during the teaching practice process.

Keywords: Visual arts teaching, Art education in primary education, Teaching practice

GİRİŞ

Sanat, kültürel ve sosyolojik açıdan önemli olduğu gibi eğitim açısından da özellikle günümüz bireyleri üzerinde mutlak bir değere sahiptir. Bu yargı Fischer'ın (2020, s.29) "sanat insanın dünyayı tanıyıp değiştirebilmesi için gereklidir" sözleriyle de desteklenmektedir. Nitekim 1900'lü yılların başından itibaren sanat eğitimi genel anlamda sanatın tüm alanlarını içine alan ve hem okul içerisinde hem de okul dışında yaratıcı sanatsal eğitimi tanımlarken dar anlamda okul öncesi, ilkokul, ortaokul ve lise ile lisans eğitimi kapsamında bölümlerde verilen dersleri ifade etmektedir (San, 2010, s. 17). Sanat dersleri aracılığıyla bireyin, bilişsel ve duyuşsal gelişimde kazanımlar elde etmesi amaçlanmaktadır. Diğer taraftan bireyde estetik kişilik oluşturma, algısal beceri ve yetenekleri geliştirme, görsel kültür imgelerini algılayarak biliş sahibi olma, sanatsal üretimler için gerekli olan araç ve gereçleri kullanabilme yetisini geliştirme gibi özel amaçları bulunmaktadır (Özsoy ve Alakuş, 2017, s. 43). İfade edilen özel amaçlar formal eğitim ortamlarında öğretim programlarından hareketle planlı şekilde öğrencilere aktarılmaya çalışılmaktadır (Millî Eğitim Bakanlığı, 2018, s. 8). Dolayısıyla müfredat (öğretim) programlarında yer alan yeterliklerin bireye kazandırılması noktasında nitelikli sanat eğitime ve sanat eğitimcilerine ihtiyaç duyulmaktadır. Ünver (2016, s. 865)'e göre müfredatta var olan sanat dersleri ile okul öncesi dönemden itibaren eğitimin tüm aşamalarında çağını yakalayabilen, yaratıcı, algılama becerisi yüksek, eleştirel düşünme becerisine sahip, sorgulayan bireylerin yetişmesi amaçlanmaktadır. İfade edilen amaçların hedefe ulaşabilmesi için Buyurgan ve Buyurgan (2012, s. 4) ise sanat eğitiminin nitelikli hale getirilmesi gerektiğini ve bu gerekliliğin öncelikle sanat eğitiminin anlam ve önemini farkına varan algı, günün şartlarına göre kendini

yenileyen öğretim programı, nitelikli sanat eğitimcileri, ders saatlerinin yeterli duruma getirilmesi ve fiziki donanım ve araç gereçlere sahip bir atölye ortamı ile mümkün olabileceğini ifade etmektedir.

Ülkemizde sanat yoluyla bireylere kazandırılmak istenen beceriler, formal öğrenme ortamlarında görsel sanatlar dersi ile verilmektedir. Bu bağlamda öğrencilerin sanat ürünleri aracılığıyla kendilerini ifade etme, yaratıcılıklarını geliştirme, estetik bakış açısı kazanma vb. konularda ilköğretim birinci kademe (1,2,3,4. Sınıf) oldukça önemli bir aşamadır (Diğler ve Atalay, 2016, s. 928). Türkiye’de ilköğretim kademesi branş dersleri (resim, müzik, beden eğitimi) Millî Eğitim Bakanlığı’nın (MEB) almış olduğu karar gereği sınıf öğretmenleri tarafından yürütülmektedir (Avşar, 2010, s. 24). Bu bağlamda sınıf öğretmenlerinin etkili sanat eğitiminin nasıl gerçekleştirilebileceği, müze eğitimi, çizgisel gelişim, çocuğun sanat yoluyla kendini ifade etme becerisi ve etkinliğe dayalı çalışmalar konusunda hem teorik hem de uygulama açısından bilgi ve beceriye sahip olmaları önem arz etmektedir (Buyurgan ve Buyurgan, 2012, s. 6). Çünkü eğitim ortamları aracılığıyla çağın getirdiği yenilikler ve gelişmeler doğrultusunda öğrencilerden beklenen roller bulunmaktadır. Kazandırılmak istenen rollerle birlikte nitelikli bireylerin toplumda yer alması için ülkemizde ilköğretim ve ortaöğretim kademelerinde MEB, lisans düzeyinde ise Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK) tarafından öğretim programları hazırlanmaktadır. Türkiye’de “Öğretim programları, 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanununun 2. maddesinde ifade edilen “Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları” ile “Türk Millî Eğitiminin Temel İlkeleri” esas alınarak hazırlanmıştır (MEB, 2018, s. 9). Bunlardan biri olan “görsel sanatlar dersi öğretim programı” içerisinde de öğrencilere kazandırılması hedeflenen özel amaçlar belirlenmiştir. Nitekim MEB (2018)’de de belirtildiği üzere ilkokul 1-4 sınıfları arasında öğrencilerin sanat yoluyla hayal dünyalarını, duygu ve düşüncelerini yansıtabilmeleri, zamana bağlı olarak sanatın değişimini ve sürekliliğini takip edebilmeleri, Türk kültürü ve farklı kültürler arasında iletişim kurarak yeni fikirler edinebilmeleri, yaratıcı fikirlerin uygulamaya aktararak teknik ve malzeme kullanımını çeşitlendirebilmeleri ve sanatı bir yaşam tarzı haline getirebilmeleri üzerinde durulmuştur. Yüksek öğretim kurumu ise hazırlamış

olduğu lisans programları içerisinde Meslek Bilgisi (MB), Genel Kültür (GK) ve Alan Eğitimi (AE) derslerine paralel olarak üçüncü yarıyıldan itibaren seçmeli dersler EFMBS (Meslek Bilgisi Seçmeli Ders) ve EFGKS (Genel Kültür Seçmeli Ders) ekleyerek öğretmen adaylarının pedagojik yeterliklerini artırmayı amaçlamıştır (Yüksek Öğretim Kurumu, 2018a, s. 3-26).

Bu bağlamda sınıf öğretmeni adaylarının dört yıllık lisans eğitimleri boyunca alabilecekleri dersler, sınıf öğretmenliği lisans programında belirtilmiştir. Program incelendiğinde “Görsel Sanatlar Öğretimi” zorunlu, “Müze Eğitimi” meslek bilgisi seçmeli, “Geleneksel Türk El Sanatları”, “Sanat ve Estetik”, “Türk Sanatı Tarihi” dersleri ise genel kültür seçmeli dersler olarak yer almıştır (YÖK, 2018b, s. 13-21). Bilinmektedir ki, zorunlu dersler dışında meslek bilgisi ve genel kültür seçmeli dersleri üniversitelerdeki uzman eğitimci kadrosuna göre açılmaktadır. Dolayısıyla öğretmen adayı, eğer derse yönelik uzman eğitimci yok ise istediği seçmeli dersi alamamaktadır. Diğer taraftan seçmeli derslere kontenjan sınırlaması getirilmesi ve ders kayıt sürecinde yaşanan sistemsel aksaklıklar nedeniyle öğretmen adayları istedikleri dersi seçememe durumuyla karşılaşabilmektedirler. Dolayısıyla daha önce de belirtildiği gibi ilkökul kademesindeki öğrencilerin bütünsel gelişimlerinin sağlanabilmesi için sınıf öğretmeni adaylarının üniversiteden mezun olmadan önce nitelikli ve yeterli şekilde sanat eğitimini almalarının gereklilik olduğu düşünülmektedir. Bu maksatla eğitim fakültesinde öğrenim gören sınıf öğretmenliği 4. sınıf öğretmen adaylarının dört yıl boyunca zorunlu ve seçmeli sanat eğitimi derslerinin okul deneyimine olan katkılarının, görsel sanatlar dersini yürütürken karşılaştıkları zorluk ve sınırlıkların, olumlu ve olumsuz durumların ve ilgili derslerin AKTS bazında yeterliliğinin ortaya çıkarılması araştırmanın önemini ortaya koymaktadır. Bu çalışmada amaç, sınıf öğretmenliği lisans programında yer alan zorunlu ve seçmeli sanat eğitimi derslerinin öğretmenlik uygulamasına aktarılabilirliğine ilişkin öğretmen adaylarının görüşlerini ortaya koymaktır. Bu bağlamda, araştırmanın alt amaçları aşağıdaki gibidir.

Sınıf öğretmeni adaylarının;

1. Sınıf öğretmenliği lisans programında yer alan zorunlu ve seçmeli görsel sanatlar derslerinin AKTS bazında yeterliğine yönelik görüşleri nelerdir?
2. Görsel sanatlar derslerinin okul deneyimine katkılarına yönelik görüşleri nelerdir?
3. Öğretmenlik uygulaması kapsamında deneyimledikleri görsel sanatlar dersiyle ilgili zorluklar ve sınırlıklar nelerdir?

YÖNTEM

Bu araştırma, nitel araştırma deseni kapsamındadır. Sınıf öğretmenliği programında öğrenim gören ve “öğretmenlik uygulaması 1”, “öğretmenlik uygulaması 2” dersi kapsamında uygulama okullarında öğretmenlik deneyimlerini gerçekleştirmekte olan 4. sınıf öğrencilerinin, ilkökul kademesi görsel sanatlar dersi deneyimlerinin, sınıf öğretmenliği lisans programında yer alan sanat derslerinin uygulamaya aktarılabilirliğinin ve ders içeriklerinin yeterliliklerinin tespit edilmesi amacıyla gerçekleştirildiği için durum çalışması niteliğindedir. Nicel ve nitel olmak üzere her iki yaklaşımla yapılabilen durum çalışmalarında temel amaç belirlenmiş bir duruma yönelik sonuçlar ortaya çıkarmaktır. Derinlemesine araştırma yapılan nitel durum çalışmalarında belirlenmiş duruma yönelik (ortam, süreçler, olaylar, bireyler vb.) etkenler bütüncül açıdan araştırılarak durum üzerindeki etkilere odaklanılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2018, s. 73). Bu sebeple, sınıf öğretmenliği bölümü öğrencilerinin uygulama okulunda yürüttükleri görsel sanatlar dersine yönelik karşılaştıkları deneyimlerin ve sınıf öğretmenliği lisans programındaki sanat derslerinin uygulama açısından yeterliklerinin detaylı olarak incelenmesi amacıyla odak grup görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Odak grup görüşmesi, belirli bir konu üzerinde bireylerin algılarını ortaya koymak amacıyla planlanmış tartışma süreci olarak ifade edilebilmektedir (Krueger & Casey, 2000, s. 4). Odak grup görüşmelerini değerli kılan noktalardan biri bireylerin ele alınan konu hakkındaki duygu ve düşüncelerini tartışma ortamında ele alarak ifade edebilmeleridir (Rabiee, 2004, s. 656). Ayrıca katılımcılar arasındaki etkileşimi artırarak görüş çeşitliliğinin sağlanmasında etkilidir (Çokluk, Yılmaz ve Oğuz, 2011, s. 98). Bu nedenle öğrencilerin okul uygulamaları sürecine yönelik

deneyimleri üzerinde lisans eğitimi sürecinde aldıkları sanat derslerinin etkililiğinin ortaya çıkarılması amacıyla odak grup görüşmelerinin yapılması uygun görülmüştür.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Türkiye’deki bir devlet üniversitesinin eğitim fakültesi sınıf öğretmenliği bölümünde öğrenim gören ve okul uygulamasını gerçekleştirmekte olan 4. sınıf öğretmen adayları oluşturmaktadır. Çalışma grubu, ölçüt örneklem yöntemi kullanılarak belirlenmiştir. Ölçüt örneklemin uygulandığı çalışmalarda ölçüt ya da ölçütler araştırmacı tarafından belirlenebilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2018, s. 116). Bu kapsamda belirlenen kriterler, (a) “Öğretmenlik Uygulaması I” ve “Öğretmenlik Uygulaması II” dersini alarak okul uygulamalarına gitmek, (b) Görsel sanatlar dersinde aktif rol almak, (c) Okul uygulamasında görsel sanatlar dersini en az bir kez yürütmek. Belirlenen ölçütlere bağlı olarak sınıf öğretmeni adayları ile görüşülmüş ve araştırmaya katılımın gönüllülük esasına bağlı olduğu belirtilmiştir. Buradan hareketle görsel sanatlar dersini bizzat yürüten 34 adaydan 14’ü araştırmaya katılım sağlamak istemediğini belirterek 20 aday ile görüşmeler gönüllülük esasına bağlı olarak gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların yaş ortalaması (22,35)’tir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verilerini toplamak amacıyla kişisel bilgi formu ve yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Kişisel bilgi formunda yer alan sorulara yönelik veriler, “Google Form” üzerinden paylaşılan anket aracılığıyla toplanmıştır. Ankette katılımcılara yaş, öğretmenlik uygulaması sürecinde girdikleri görsel sanatlar dersi sayısı, zorunlu ve seçmeli sanat eğitimi derslerinin alım durumu ve ilgili derslerin AKTS bazında yeterli olup olmadığıyla ilgili sorular yöneltilmiştir.

Görüşmeler yoluyla araştırmanın verilerine ulaşmak için araştırmacı tarafından sekiz açık uçlu sorunun yer aldığı taslak form hazırlanmıştır. Soruların araştırmanın amacına ve geçerliliğine uygun olup olmadığını tespit etmek amacıyla alan uzmanından görüş alınmıştır. Uzman görüşü sonucunda gerekli dönütler dikkate alınarak düzeltmeler yapılmış ve formun son haline ulaşılmıştır.

Nicel veya nitel araştırmalarda elde edilen bulguların ve sonuçların anlamlı olabilmesi için araştırmanın geçerliliğinin ve güvenilirliğinin sağlanması gereklidir. Bu bağlamda araştırmada geçerliliğın ve güvenilirliğin sağlanması noktasında inandırıcılık, aktarılabirlik, teyit edilebilirlik ve tutarlılık faktörleri dikkate alınmalıdır (Merriam, 2015, s. 200-211). Bu doğrultuda araştırmanın geçerlilik ve güvenilirliğı için öğretmen adaylarına araştırmanın amacı, önemi ve nasıl yol izleneceğı hakkında bilgiler olduğı gibi aktararak inandırıcılık üzerinde durulmuştur. Aktarılabirlik için araştırmanın her aşaması okuyucuya aktarılmıştır. Veri toplama araçları, veri toplama süreci, verilerin analizi, yöntem ve bulgular açık bir şekilde ifade edilmiştir. Teyit edilebilirlik hususunda; araştırmanın verilerine ulaşabilmek için kullanılan görüşme formları, yazılı metinler ve kodlamalar araştırmacı tarafından dosyalanarak saklı tutulmuştur. Son olarak tutarlılık için öğretmen adaylarının görüşlerinin birbiriyle olan ilişkisinin tam olarak ortaya çıkarılması amacıyla sonda sorular hazırlanmıştır. Ayrıca araştırmacı tarafından yapılan içerik analizi sonucunda alt tema ve kodlar arasındaki tutarlılığın saptanması için farklı uzmanlardan görüş alınmıştır.

Verilerin Analizi

Bu araştırma, nitel araştırma modeline göre yürütölmüş ve veriler, odak grup görüşmelerinden elde edilmiştir. Araştırmanın amacına bağılı olarak oluşturulan alt amaçların her biri tema olarak belirlenmiştir ve analiz sonucunda alt temalar ve kodlar oluşturulmuştur. Odak grup görüşmesi aracılığıyla araştırmacı, bireylerden detaylı görüşler alabilir. Diğer taraftan odak grup görüşmeleri, görüşme esnasında çekingen davranışlar sergileyebilecek bireylere kendilerini ifade edebilme açısından da kolaylık sağlayabilmektedir (Creswell, 2020, s. 282). Bu nedenle araştırma, sınıf öğretmeni adaylarının sanat eğitimi dersleri ve bu derslerin öğretmenlik uygulamasındaki etkililiğine yönelik görüşlerini ortaya çıkardığından dolayı nitel verilerin çözümlenmesinde içerik analiz yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizi metinlerin (dokümanlar, günlükler, mülakatlar vb.) tekrar eden kelimeler ya da temalar açısından taranması sürecidir (Patton, 2018, s. 453). Diğer taraftan bireylerin davranışlarının, düşüncelerinin ve bir konuya yönelik algılarının ortaya çıkarılması sürecidir

(Büyüköztürk vd. 2015, s. 246). İçerik analizi süreci; verileri kodlanması, temaların bulunması, kodların ve temaların düzenlenmesi, bulguların tanımlanması ve yorumlanması aşamalarını içermektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2018, s. 251). Bu aşamalar dikkate alınarak analiz gerçekleştirilirken ilk olarak görüşmeler bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Araştırmada katılımcı gizliliğinin olmasından dolayı katılımcılara K1, K2 şeklinde kod tanımlanmıştır. Ardından metne dönüştürülen görüşmeler tema ve alt temalara ayrılarak her alt tema altında kodlar oluşturulmuştur. Nitel araştırmalarda araştırmanın geçerlik ve güvenilirliğinin sağlanabilmesi önemli bir husustur ve geçerlilik “inandırıcılık” ve “aktarılabirlik” olarak ifade edilir (Tutar, 2022, s. 121). Bu bağlamda araştırmacı tarafından hazırlanan tema, alt tema ve kodlar farklı alan uzmanına eş zamanlı incelettilerle araştırmanın iç geçerliğinin (inandırıcılık) sağlanması amaçlanmıştır. Dış geçerlilik (aktarılabirlik) noktasında ise araştırmaya dahil edilen katılımcıların özellikleri, görüşme süreleri, katılımcı sayıları, örnekleme türü ve görüşme şekline yönelik tüm süreçler olduğu gibi aktarılmıştır.

Nitel araştırmalarda önemli olan bir diğer nokta ise güvenirliliktir. Güvenirlilik için üçgenleme, uzman incelemesi, araştırmacının konumu ve denetleme teknikleri başlıca stratejilerdir (Merriam, 2015, s. 221). Bu bağlamda tema, alt tema ve kodların son haline ulaşmak için farklı bir alan uzmanından görüş alınmıştır. Her iki uzmanın fikir birliğine uygunluğu ve kodlama güvenirliliğinin tespit edilebilmesi amacıyla Miles ve Huberman (2015, s. 64) tarafından önerilen “Güvenirlilik= Görüş Birliği / (Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı) formülü kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen görüşler neticesinde alt tema ve kodlar eş zamanlı oluşturulmuş ve karşılaştırılmıştır. Yapılan incelemelerin ardından alt temalar altındaki kodlardan çıkarılması uygun görülenler çıkarılmıştır. Son olarak Miles ve Huberman (2015, s. 64), elde edilen hesaplama sonucunun %70 ve üzeri çıkması durumunda araştırmanın güvenilir kabul edilebileceğini ifade etmektedir. Yapılan araştırmada Miles ve Huberman’ın formülü kullanılarak kodlayıcılar arasındaki uyum %85 bulunmuştur. Bu doğrultuda kodlayıcı güvenirliliğinin sağlandığı söylenebilmektedir.

BULGULAR

Sınıf Öğretmenliği Lisans Programında Yer Alan Zorunlu ve Seçmeli Görsel Sanatlar Derslerinin AKTS Bazında Yeterliğine Yönelik Görüşlerden Elde Edilen Bulgular

Yapılan içerik analizine bağlı olarak zorunlu ve seçmeli görsel sanatlar derslerinin AKTS bazında yeterliği teması altında 4 alt tema oluşturulmuş ve her alt temanın altında kodlar verilmiştir. Derslerin AKTS bazında yeterliği ile ilgili görüşlerin, elde edilen verilerin süreçle desteklenmesinde önemli oluğu düşünülmektedir. Buradan hareketle lisans eğitimi sürecinde ders saatlerinin yeterli olup olmadığıyla ilgili bulgular incelendiğinde; zorunlu derslerden “Görsel Sanatlar Öğretimi” dersi ile ilgili olarak 15 (%75) katılımcın ders süresinin yetersiz, 5 (%25) katılımcının yeterli, seçmeli derslerden “Müze eğitimi” dersiyle ilgili 16 (%80) katılımcının yeterli, 4 (%20) katılımcının yetersiz, “Sanat ve Estetik” dersiyle ilgili 19 (%95) katılımcının yeterli, 1 (%5) katılımcının yetersiz, “Geleneksel Türk El Sanatları” dersiyle ilgili 15 (%75) katılımcının yeterli, 5 (%25) katılımcının yetersiz, “Türk Sanatı Tarihi” dersiyle ilgili olarak ise 20 (%100) katılımcının tamamının ders saatinin yeterli olduğu yönünde görüş belirttiği sonucu ortaya çıkmıştır. Burada dikkat çeken husus, katılımcıların zorunlu bir ders olan “Görsel Sanatlar Öğretimi” dersini AKTS bazında yetersiz kalan bir ders olarak görmeleridir. Bu bulguyla ilişkili olarak odak grup görüşmelerinden elde edilen bulgular Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Sınıf Öğretmenliği Lisans Programında Yer Alan Zorunlu ve Seçmeli Görsel Sanatlar Derslerinin AKTS Bazında Yeterliliğine Yönelik Görüşler

Tema	Alt Tema	Kod	Frekans
Zorunlu ve Seçmeli Sanat Eğitimi Derslerinin AKTS Bazında Yeterliliği	İçerik	Kazanım	5
		Temel bilgi	7
		Bilinçsizlik	3
		Hazırbulunuşluluk	4
	Nitelik	Ders planı hazırlayamamak	1
		Niteliksizlik	2
		Yetersiz hissetmek	7
	Dönem	Etkinlik oluşturamamak	9
		Ders süresi yetmemek	15
		Geç verilen ders	15
	Uygulama	Temel sanat eğitimi ihtiyacı	4
		Uygulamada eksiklik	16

Derslerin saat bazında yeterli olup olmadığıyla ilgili olarak katılımcıların özellikle “görsel sanatlar öğretimi” dersinin daha önceki dönemlerde verilmesini vurguladıkları görülmektedir. Ayrıca ders süresinin uzatılması gerektiğine yönelik değerlendirmeler yaptıkları saptanmıştır. Bu değerlendirmeler sonucunda içerik, dönem, nitelik ve uygulama alt temaları oluşturulmuştur. Katılımcıların alt temalarla ilişkili sürece yönelik farklı ve önemli problemler yaşadıkları dikkat çekmektedir. Örneğin içerik alt teması altında K3 “Görsel sanatlar öğretimi dersi 8. yarıyılıda olduğu için biz görsel sanatların öğretimi noktasında temel bilgileri almadan ders anlatmaya başladık. Aynı şey müzik için de geçerli. Bilmeden birşeyi anlatmaya başlıyoruz.” ifadesiyle temel bilginin gerekliliğini vurgularken K19 “Görsel sanatlar öğretimi dersinin daha önce verilmesi gerekiyor. Çünkü ilk dönem okul uygulaması sürecinde bir tane sanat eğitimi seçmeli dersi vardı ve ben görsel sanatlara yönelik nasıl ders planı hazırlanır, sınıf

yönetimi nasıl sağlanır, uygulama nasıl yapılır bilmiyordum. Diğer derslerde gördük ancak bu ders adına öğretilmedi. Sanki hiçbir şey bilmiyordum gibi girdim derse. Yani sınıf yönetimi değil de acaba yanlış bilgi mi verdim, gereksiz bir bilgi mi verdim diye düşündüğüm anlar oldu.” ifadesiyle dersin sekizinci yarısıyla kalmasından dolayı ders planı hazırlamada sorun yaşadığını ve bunun da sınıf yönetimi konusunda aksaklıklara sebebiyet verdiğiğine değinmiştir. Bazı öğrenciler ise dersin süresinden ziyade ders sürecinin daha nitelikli hale getirilmesi üzerinde durarak uygulama ve etkinliklerin çeşitliliğinin artırılması gerektiğine yönelik değerlendirmelerde bulunmuştur. Bu kapsamda nitelik alt teması altında K5 “Bu derslerin saatlerini artırmaktan ziyade niteliğini artırmak gerekir. Örneğin yeri geliyor, ders sürecinde bir etkinlik için üç hafta onun üzerine uğraşırız. Vizeden önce oturduk öğretim programına çalıştık. Görsel sanatlarda öğretim programını ezberlemenin bir işimize yarayacağını düşünmüyorum.” şeklinde düşüncelerini ifade ederken K8 “Yapılandırmacı yaklaşıma göre derslerin yürütülmesi gerektiği, bunun baz alındığını biliyoruz fakat biz sürekli olarak teorik konulara çalıştığımız için derste pasif kalıyoruz, dolayısıyla nitelik ve motivasyon noktasında olumsuz etkileniyoruz. Ders konusundan sapıyor bir noktadan sonra. Özellikle öğretim dersleri.” ifadesiyle görsel sanatlar derslerinin mesleki gelişim bağlamında niteliğinin artırılması vurgusunda bulunmuştur. Katılımcıların neredeyse tamamının hemfikir olduğu bir diğer husus ise özellikle görsel sanatlar öğretimi dersinin dönem bazında geç verilen bir ders olduğu görüşüdür. Dönem alt teması altında K1 “Zorunlu olan görsel sanatlar öğretimi dersinin iki dönem olması gerekir. Çünkü üç saat bize yetersiz geliyor. Diğer genel kültür ve meslek bilgisi seçmeli derslerinin saatlerinin yeterli olduğunu düşünüyorum.” şeklinde değerlendirmede bulunurken K17 “Görsel sanatlar öğretimi dersinin 8. yarısıyla bırakılmaması gerektiğini düşünüyorum. Biz bu dersi okul uygulamalarına başlamadan alırsak görsel sanatlar dersine daha donanımlı olarak gideriz ve öğrencilere daha fazla katkı sağlayabiliriz.” ifadeleriyle dersin lisans programı açısından dönem bazında doğru zamanda alınmadığı noktasında ortak fikir belirtmişlerdir. Yine katılımcıların üzerinde yoğunlaştığı bir diğer durum ise kendilerini uygulama çalışmaları noktasında eksik hissetmeleridir. İlkokul kademesinde uygulamalı çalışmalar çocukların psikomotor

becerilerini geliştirme noktasında önemliyken görsel sanatlar dersine girecek olan sınıf öğretmeni adaylarının uygulamada sıkıntı yaşadıklarını ve kendilerinin bu konuda yetersiz olduklarını belirtmeleri dikkat çeken bir bulgu olmuştur. Örneğin K11 *“Fakülteadaki sanat eğitimi derslerinin uygulama noktasında biraz eksik kaldığını düşünüyorum. Ben şahsen kendi çabamla ve özel ilgimle görsel sanatlar dersini daha dolu işliyorum. Okul dışında da çocuklarla çalışıyorum ve onların kişisel gelişimimde etkili olduğunu düşünüyorum. Çünkü buradaki dersler teoride çok kalıyor, uygulamada eksiklik yaşıyoruz.”* sözlerine paralel olarak K7 *“Çok fazla teorik işlemek yerine uygulamaya ağırlık verilmesi gerekir. Çünkü kazanıma bağlı olarak teorik konuları uygulama ile desteklemek çocuğun bilişsel açıdan gelişmesinde ve bilginin kalıcılığında etkili olacaktır diye düşünüyorum.”* ifadesiyle uygulamanın önemini dile getirmiştir.

Sınıf Öğretmeni Adaylarının Zorunlu ve Seçmeli Sanat Eğitim Derslerinin Görsel Sanatlar Dersine Katkılarına Yönelik Görüşlerinden Elde Edilen Bulgular

Sınıf öğretmeni adaylarının almış oldukları zorunlu ve seçmeli sanat eğitimi derslerinin okul deneyimi kapsamında görsel sanatlar dersine ne gibi katkılar sunduğunun ortaya çıkarılması araştırmanın amaçlarından bir diğeridir. Okul deneyimleriyle birlikte öğretmen adayları, mesleki anlamda ilk performanslarını sergilemektedirler. Bu nedenle öğretmen adaylarının lisans eğitiminde almış oldukları eğitim derslerinin okul deneyimleri sürecinde önemli bir paya sahip olduğu düşünülmektedir. Bu kapsamda görüşmelerden elde edilen veriler Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2. Zorunlu ve Seçmeli Sanat Eğitimi Derslerinin Görsel Sanatlar Dersine Katkılarına Yönelik Görüşler

Tema	Alt Tema	Kod	Frekans
Zorunlu ve Seçmeli Sanat Eğitimi Derslerinin Görsel Sanatlar Dersine Katkıları	Disiplinlerarasılık	Farklı derslerle ilişki kurma	12
		Dikkati artırma	8
	Eleştirel Düşünme	Sanat eleştirisi	6
	Somutlaştırma	Ön beceri kazandırma	9
		Drama	5

Yapılan görüşmeler neticesinde ilgili derslerin öğretmen adaylarına farklı dersleri görsel sanatlar ile ilişkilendirme, ders içeriklerini çeşitlendirebilme ve öğrencilere somut düşünme becerileri kazandırabilme noktasında olumlu katkılar sağladığı ortaya çıkmıştır. İçerik analizi sonucunda zorunlu ve seçmeli sanat eğitimi derslerinin görsel sanatlar dersine katkıları temasına ait oluşturulan “disiplinlerarasılık, eleştirel düşünme, somutlaştırma” alt temaları Tablo 2’de görülmektedir.

Katılımcılardan bazıları görsel sanatlar dersi ile matematik, Türkçe gibi dersleri birbiriyle ilişkilendirerek ders yürütüldüğünde, çocukların motivasyonlarının artırıldığına yönelik değerlendirmelerde bulunmuşlardır. Örneğin K13 “Okul uygulaması kapsamında girdiğim görsel sanatlar dersinde dikkatimi çeken şu oldu: Küçük çocukların dilsel olarak ifade edemedikleri şeyleri (örneğin sevgi) resim yoluyla aktarmalarıydı. Seviyorsa sizi resimlerle ifade edebiliyorlar. Ya da matematik, Türkçe gibi farklı derslerde de görsel sanatlar dersinden yardım aldığımızda çocukların dikkatini daha çabuk çekebiliyoruz. Çocukların dikkat süresi görsel sanatları diğer dersimize entegre ettiğimde daha çok artıyor.” değerlendirmesinde bulunarak sanat eğitimi derslerinin hem disiplinlerarası hem de duyuşsal açıdan motivasyonu sağlamada bir araç rolü üstlendiğine paralel olarak K15 “Görsel sanatlar dersinde diğer derslerle bağlantı kurduğum zaman öğrencilerin dikkatini daha çok toplayabiliyorum. Mesela

drama yaparken yine aynı şekilde görsel sanatların faydası çok oluyor. Burada da görsel sanatlar öğretimi dersinde dramaya yönelik çalışmalar yapmamızın okul deneyimine ve ders sürecine bu anlamda katkısı oluyor.” sözleriyle lisans derslerinin önemini vurgulamıştır.

İlgili derslerin öğretmen adayına sağladığı bir diğer önemli bulgu ise çocukların eleştirel düşünme becerilerini ve sorgulamalarını artırabilme noktasında katkı sunmasıdır. Örneğin K10 *“Fakültede almış olduğum görsel sanatlar öğretimi, müze eğitimi gibi dersler sayesinde farklı içerikler oluşturabildim. Görsel sanatlar öğretimi dersinde ressamı incelemiştik. Buradan hareketle çocuklara da kendi resimlerini ve arkadaşlarının resimlerini incelettirdim. Bu açıdan resim incelemesi noktasında katkı sağladığımı söyleyebilirim.”* değerlendirmesiyle içerik oluşturma ve sanat eleştirisi yaptırabilme bağlamında derslerin önemine vurguda bulunmuştur. Fakat bazı öğrenciler ise her zaman ders planı ve kazanıma göre sürecin ilerlemediğini, sınıf içerisindeki atmosfere göre ders ikliminin değiştiğini ve bu durumun fakülte dersleriyle ilgili olmadığını ifade etmiştir. Nitekim K4 *“Olumlu ya da olumsuz herhangi bir şey katmadı. Bu dönem zaten bir kez görsel sanatlar dersi anlatabildim. Onda da sanat eleştirisi yaptırıldı. Bir hikâye okudum. Bu hikâyede de zihinlerinde ne canlandıysa onu çizmelerini istedim. Belli başlı noktalarda kaldılar, her aşamayı çizmek istediler. Balon illa kırmızı olmak zorunda mı? Ben başka renk kullanmalı mıyım... gibi sorular geldi. Ben de kendi resmin istediğin gibi yapabilirsin dedim. Mesela bazıları boyamak istemedi resimleri. Yani buradaki eğitimin olumlu da olumsuzda bir yanı olmadı. Almış olduğumuz eğitimin parçası olarak çocukları özgür bırakmamız gerektiğini biliyoruz. Çünkü sınıf ortamında hazır bulunuşluklarından dolayı zorlama bir sistem içerisinde olmuyoruz.”* ifadeleriyle özgür bırakmaya vurguda bulunmuştur. Son olarak somutlaştırma alt temasına bakıldığında ilgili derslerin öğretmen adaylarına ders esnasında öğrencilerin ön becerilerini artırabilecek kazanımlar ile farklı duyuşsal deneyimler (drama) elde etmelerine yönelik süreç geçirmelerine imkân tanıdığı ortaya çıkmıştır. Bu konuda K14 *“Görsel sanatlar öğretimi dersinin diğer seçmeli derslere nazaran katkısı olduğunu düşünüyorum. Ders planı hazırlarken nasıl hazırlamam*

gerektiğini öğrendim. Bir konum varken onu sadece anlatmak yerine onu desteklemek için kullanabiliyorum bazı şeyleri. Ya da sadece görsel sanatlar dersini işlerken sadece resim çizdirmek değil aynı zamanda drama yaptırabiliyorum. Bu gibi faydaları olabiliyor.” sözleriyle dramadan destek olarak duyuşsal gelişime sağladığı katkıları dile getirmiştir. K9 ise olumsuz açıdan bir değerlendirmede bulunmuştur ve “*Görsel sanatlar ve diğer öğretim derslerindeki deneyimlerime göre burada ders kapsamında etkinlik yapıyoruz ama her öğrenci aynı gelişim düzeyine ve becerisine sahip olamıyor. Bence öğrencilere ön becerileri nasıl kazandırılabiliriz, evet etkinliği yaptırıyoruz ama sonrasında bu etkinliği neden yaptırдық? Bunu öğrencilere aktarmada sıkıntı yaşıyorum. Bu noktada kendimde bu sıkıntıları görüyorum”* ifadesiyle öz değerlendirmede bulunarak öğrencilerin gelişim düzeyine bağlı ön becerilerini geliştirme noktasında katkılar sunmanın gerektiğini vurgulamaktadır.

Sınıf Öğretmeni Adaylarının Okul Deneyiminde Karşılaştıkları Zorluk ve Sınırlılıklara Yönelik Elde Edilen Bulgular

Eğitim öğretim esnasında ders sürecini etkileyen (sınıf mevcudu, fiziki ortam, kültür, aile) vb. pek çok başlık bulunmaktadır. Öğretmenler ders sürecini ders planına göre yürütürken bazen sınıf yönetiminde ya da dersin amaca ulaşmasında zorluk ve sınırlılıklar yaşanabilmektedir. Anketten elde edilen bulgular göre 7 (yedi) katılımcı 1 (bir), 4 (dört) katılımcı 2 (iki), 6 (altı) katılımcı 3 (üç), 2 (iki) katılımcı 4 (dört) ve 1 (bir) katılımcı 5 (beş) defa görsel sanatlar dersini uygulama okulunda yürütmüştür. Bu süreç kapsamında ele aldığımız alt amaca göre öğretmen adaylarının sınıf yönetimi, dersin süresi, sanat tekniklerinin öğretimi ve ders/konu hakimiyeti gibi konularda sorun yaşadıkları saptanmıştır. İçerik analizi sonucunda görüşmelerden elde edilen veriler göre sınıf yönetimi, ders süresi, ders hakimiyeti ve sanat tekniklerinin öğretimi alt temaları oluşturulmuş ve kodlar ile Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3. Sınıf Öğretmeni Adaylarının Okul Deneyiminde Karşılaştıkları Zorluk ve Sınırlılıklara Yönelik Görüşler

Tema	Alt Tema	Kod	Frekans
Öğretmenlik Uygulaması Sürecinde Karşılaşılan Zorluk ve Sınırlılıklar	Sınıf Yönetimi	Derse bakış açısı	13
		Adaptasyon	7
	Ders Süresi	Konuyu yetiştirememe	8
		İlk deneyim	12
	Ders Hakimiyeti	Konu anlatımında yetersiz hissetme	8
		Yönlendirememe	5
	Sanat Tekniklerinin Öğretimi	Derste pasif kalma	9
		Uygulamada eksiklik	11

Katılımcılardan bazıları etkinlik gerçekleştirirken özellikle öğrencilerin derse karşı bakış açılarının sınıf yönetiminde aksaklıklara sebebiyet verdiğini ifade etmiştir. Bu konuda K6 “İlk dersimde iki boyutlu çalışma yapmıştık. Çocuklar hevesliydi ancak görsel sanatların sınıf yönetiminde zorlandım. Çünkü çocuklar görsel sanatlarda daha rahat olabileceklerini düşündükleri için daha çok rahat davranıyorlar. O konuda biraz zorlandım. Ve çocuklar sürekli aynı tekniği kullanmak istemiyorlar. Farklı teknikleri gördüklerinde daha heyecanlı oluyorlar.” ifadesiyle öğrencilerin görsel sanatlar dersini eğlenme amaçlı algılamalarından dolayı sınıf yönetiminin olumsuz etkilendiğini, K18 ise “Okuldan okula öğrenci profili değişiyor. Bu bağlamda bazı öğrenciler hep oyun kafasında oluyor bazı öğrenciler ise derste hemen boyalarını çıkarıyorlar. Dolayısıyla bazen adapte olmakta zorlanıyorum.” sözleriyle öğrencilerin derse karşı bakış açılarının adaptasyonu olumsuz etkilediğini dile getirmiştir. Ders süresi alt teması altında ise bazı öğrenciler ders süresinin kısıtlılığından dolayı konu yetiştirmekte zorlandıklarını ifade etmektedir. Örneğin K19 “Öğrenciler bazı şeyleri ilk defa deneyimledikleri için ders planladığımız gibi gitmeyebiliyor. Bu süreçte de onları fazla sıkmamaya çalışıyorum. Çünkü bazı etkinlikler bir saate sığmayabiliyor. Dolayısıyla şu anki süreçte staj

uygulamasına gittiğim için yapabildiğim kadarını yapıyorum. Eksik kaldığım şeyleri diğer derslere yayabilirim diye düşünüyorum.” ifadeleriyle öğrencilerin ilk deneyimlerden dolayı sürenin zaman konusuna değinirken K20 “Bazen süre yetmiyor çünkü öğrencilerle farklı aktiviteler yapmaya ve sıradan gitmemeye çalışıyoruz. Kazanıma uygun şekilde yeni şeyler kazandırmaya çalışıyoruz. Ancak bu aşamada süreden yana sıkıntı yaşıyoruz. Bir kere üç boyutlu çalışma yapacaktık ancak süreden dolayı öğrencilerle tek tek oturup anlatamadığım için bazı adımları ben hazırlayıp o şekilde öğrencilere verdim. Böylece onlara daha küçük adımlar kalmış oldu.” sözleriyle ders süresinin hazırlanan ders planı ve uygulama açısından yetersiz kaldığına vurgu yapmıştır. Ders hakimiyeti alt teması altında bazı katılımcılar konu anlatımlarında kendilerini yetersiz hissettiklerini ve öğrencileri yönlendiremediklerini ifade etmiştir. Bu konuda K1 “Bana ilk dönem “Kendisinin ve akranlarının resimlerini yorumlar.” kazanımı gelmişti. Ben ne açıdan yorumlatacağımı bilememiştim. Burada da görsel sanatlar öğretimi dersinde tam anlamıyla nasıl anlatacağımı bilmiyordum. Hocama sordum ve hocamın dediğine göre yorumlattım. Önce kendim resim yorumladım ve sonra öğrencilere siz de bu şekilde yorumlayın dedim. Bu gibi zorluklarla karşılaşabiliyorum.” ifadesiyle eleştiri konusunda kendisinin yetersiz kaldığı yönünde öz değerlendirmede bulunurken K12 “Burada sanat eleştirisi (betimleme, çözümleme, yorumlama, yargılama) konusunu görmüştük. Okul uygulamasına gittiğimde çocuklara resim analizi yaptırma noktasında zorlandım. Sınıftaki öğretmenimiz de bu konuya alışkın olmadıklarını, daha farklı şekilde anlatmam gerektiğini söylemişti. Çünkü görsel sanatlar deyince çocuklar doğrudan boyalarını, kağıtlarını çıkarıyor. Eleştiri noktasında biraz eksik kaldım. Zorlandım bu noktada.” şeklinde görüş bildirerek konuyla ilgili olarak öğrencileri yönlendirmede zorluk yaşadığını ifade etmiştir. Sanat tekniklerinin öğretimi alt teması altında bazı öğretmen adayları, uygulama çalışmalarında kendilerinde eksiklik olduğunu ve bu nedenle derste pasif kaldıklarını belirtmektedir. Örneğin K6 “İlk dönem görsel sanatlarda çocuklara mısır patlatma yoluyla kış resmi yapmalarını istedim ve nasıl yapacaklarını da gösterdim. Mısırları pamuklarla yapacaktık, nasıl yapıştırılması gerektiğini anlattım. Ve sonra dedim ki kendinizi hayal edin ve nasıl birşey yaparsınız. Sadece bana bakıyorlar öğretmenim ne

çizeceğiz ağaç böyle mi çizilir vb. sorular soruyorlar. Bu sefer de derste ben pasif kalır gibi durdum. Ben onların yapmalarını istiyordum. Sonra ben nasıl yapıyorsam onlar da aynısını yaptı ve dersi bitirdik. Çok verimsizdi mesela.” şeklinde düşüncelerini belirterek öğrencilerden gelen dönütler karşısında pasif kaldığını belirtirken K4 “Örneğin; müze eğitimi dersi almadım ama okul dışı öğrenme ortamları dersinde bu konuya değinmiştik. Mesela bir müzeye getirsem öğrencilerimi etkinlik ve öğrencilerin yönlendirilmesi noktasında beni zorlayabilir. Keşke tüm seçmeli dersleri alabilseydim. Bu sayede öğrencilere uygulama boyutunda etkinlikler yaptırmak daha kolay olabilirdi. Burada teorik bilgiler aldık ama uygulama yaptıramadığım için teorik bilgiyle kalıyorum.” sözleriyle lisans eğitiminde aldığı derslerin uygulama boyutundaki eksikliğini sınıf ortamına yansıdığını ve bunun da ders sürecini olumsuz açıdan etkilediğini vurgulamıştır.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Sınıf öğretmenliği lisans programında yer alan zorunlu ve seçmeli sanat eğitimi derslerinin AKTS bazında yeterliği, ilgili derslerin okul deneyimi sürecindeki katkıları ve sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik uygulaması kapsamında karşılaştıkları sınırlılıklar araştırmada ele alınan konulardır. Araştırmadan elde edilen bulgular, öğretmen adaylarının lisans eğitiminde aldıkları zorunlu ve seçmeli sanat eğitimi derslerinin teorik ve pratikte uygulanırlığına yönelik önemli olduğu düşünülen sonuçlar ortaya çıkarmıştır. Bu bağlamda araştırma kapsamında zorunlu (görsel sanatlar eğitimi) ve seçmeli (Türk sanatı tarihi, geleneksel Türk el sanatları, Müze eğitimi ve Sanat ve Estetik) sanat eğitimi dersleri açısından öğretmen adaylarının çoğunluğunun, görsel sanatlar eğitimi dersini AKTS bazında yetersiz bir ders olarak nitelendirdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Hem teorik hem de uygulama boyutu olan sanat eğitimi açısından öğretmen adaylarının ilgili dersin saat bazında yeterli olmadığını belirtmeleri, sanat eğitimine yönelik yeterli donanımına ulaşamadıklarına işaret edebilir.

Yolcu (2020, s. 122) bireyin bilişsel, duyuşsal ve psikomotor becerilerinin gelişmesinde etkili olan sanat eğitiminin, her birey için gerekli olduğunu ve özellikle

bireylerin yaratıcı yönlerinin ve estetik bakış açılarının gelişiminde sanat eğitiminin önemli rol oynadığını aktarmaktadır. Dolayısıyla ilkököl kademesinde görsel sanatlar dersine girecek olan sınıf öğretmeni adaylarının lisans eğitiminde aldıkları sanat eğitiminin nitelikli olması ve belli donanımlar edinerek mesleğe adım atmaları çocukların bütünsel gelişimi açısından önemli görülmektedir.

Araştırmada elde edilen diğer bulguya göre; görsel sanatlar öğretimi dersinin süre bakımından kısa olması ve sekizinci yarıyılıda verilmesinden dolayı ders planı hazırlama, kazanıma göre içerik oluşturma ve uygulamalı (teknik) çalışmalar yapma gibi konularda öğretmen adaylarının olumsuz yönde etkilendiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç, öğretmen adaylarının mesleki açıdan kendilerini yetersiz hissetmelerinde de etkili olmuştur.

Yurdakal (2018, s. 1488), 2018-19 eğitim öğretim yılı öncesi ve sonrası lisans programında yer alan dersleri ve yarıyılları ele aldığı “Değişen Sınıf Öğretmenliği Lisans Program İçeriğinin İncelenmesi” adlı araştırmasında güncellenen lisans programına göre sanat eğitimi derslerinden bazılarının çıkarılması ya da azaltılmasının öğretmen adayları üzerinde sanatsal gelişimi açısından olumsuz sonuçlar doğurabileceğini aktarmıştır. Bu yargı, öğretmen adaylarının ders saatine ve döneme yönelik görüşlerinden elde ettiğimiz bulguları destekler niteliktedir.

Araştırmada elde edilen analiz sonucunda ikinci bulgu, öğretmen adaylarının görsel sanatlar öğretimi dersinin niteliğinin artırılması ve teorik bilginin yanında tekniğe yönelik donanımın geliştirilmesi isteğidir. Uygulamalı çalışmalar yaparken teknik yönden kendilerini yetersiz gören adayların sınıf yönetimi ve adaptasyonda sorunlar yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Alter, Kays ve O’Hara (2009, s. 29) ilköğretimde sanat eğitimini uygulamanın zorluklarına yönelik öğretmen görüşlerini ele aldığı araştırmalarında, öğretmenlerin yaşantısal deneyimlerinde müfredat programlarının etkili olduğunu saptamışlardır. Ayrıca katılımcıların becerileri, konu bilgisi ve konuyu öğretme konusundaki özgüvenleri arasında doğrudan ilişki olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Buna paralel

olarak Artut (2010 s. 5), görsel sanatlar için hazırlanan öğretim programlarında yer alan kazanımların öğrenciye aktarılması için öğretmenlerin yöntem, teknik, uygulama becerisi ve yeterliklerinin artırılması gerektiğini ifade etmektedir. Dolayısıyla zorunlu ve seçmeli sanat eğitimi derslerinde teorik bilgilere ek olarak uygulamaya ağırlık verilmesi, öğretmen adaylarının estetik gelişimlerine imkân tanıyabilir. Özellikle ilkokul kademesinde çocukların soyut olarak anlatamadıkları pek çok şeyi görsel ifadelerle aktarması, duyu dünyasının gelişiminde önemli bir süreçtir.

Öğretmen adaylarının vurguladığı bir diğer önemli husus girdikleri derslerde disiplinler arası yaklaşımın önemi olmuştur. Disiplinler arası yaklaşımı dikkate alarak yürüttükleri derslerde (görsel sanatlar, Türkçe, matematik) öğrencilerin dikkat ve motivasyonunu artırdıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Yılmaz (2010, s. 199), sınıf içerisinde bir öğrencinin görsel sanatlar dersine ilgisizliğinin öğretmenden kaynaklanabileceğini ifade etmektedir. Bu durumda öğretmenin, görsel sanatlar dersine ilgisiz kalan ve dersi gereksiz gören öğrencilere yönelik ilgi çekici etkinlikler yoluyla bireysel farklılıkları da dikkate alarak etkinlikler planlaması gerektiğini vurgulamaktadır. Bu noktada lisans programında yer alan sanat eğitimi derslerinin öğretmen adayları tarafından öğrenci motivasyonunu artırma noktasında disiplinler arası yaklaşım dikkate alınarak yürütülmesi, derslerin öğretmen adaylarına kattıkları olumlu kazanımlar olarak karşımıza çıkmıştır.

Araştırmada ortaya çıkan bir diğer önemli bulgu ise öğretmen adaylarının görsel sanatlar dersinde dramadan faydalanmalarıdır. Fakültede alınan sanat eğitimi derslerinde drama ile ilgili aktiviteler gerçekleştirilmesinin okul deneyimine ve görsel sanatlar dersine olumlu yönde katkı sağladığı sonucuna ulaşılmıştır.

Nitekim görsel sanatlar dersinin sadece resim çizmekten ibaret olmadığını drama yoluyla aktarılması ve deneyimlenmesi ilkokul öğrencileri için önemli bir gelişmedir. Çünkü bireyin yaparak yaşayarak öğrenme sürecine katılımında ve estetik duyarlılığının gelişiminde drama oldukça etkilidir (Köksal Akyol, 2003, s. 1; Aykaç, 2013, s. 183).

Araştırma kapsamında elde edilen üçüncü bulgu ise, öğretmen adaylarının sınıf yönetimi, dersin süresi, ders hakimiyeti ve sanat tekniklerinin öğretimi gibi konularda zorluk ve sınırlıklar yaşadıkları sonucunu ortaya koymuştur. Öğrencilerin görsel sanatlar dersini hobi olarak görmelerinden dolayı sınıf yönetiminde aksaklıkların çıkması, öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini ilk kez deneyimlemeleri sebebiyle süre bazında dersi yetiştirememeleri, konu anlatımında kendilerini yetersiz hissetmeleri nedeniyle ders hakimiyetini tam anlamıyla gerçekleştirememeleri ve uygulamalı çalışmalar yapma noktasında sanat tekniklerini tam anlamıyla bilememe gibi meseleler görüşme sürecinde ortaya çıkan önemli sonuçlardır.

Görsel sanatlar dersinin hobi dersi olarak algılanması üzerine Aslan (2016, s. 295), görsel sanatların hobi ya da boş vakitlerin geçirilebileceği bir alan olmadığını ve zihinsel bir uğraşı olarak sanatın ancak zihinle algılanabilir bir eylem olduğunu vurgulamaktadır. Dahası görsel sanatlar dersinin ders saatinin azlığı, seçmeli ders olarak verilmesi ve dersin niteliği ile ilgili problemlerin hobi ders algısının oluşmasında temel etken olduğunu ifade etmektedir. Bu düşüncelere paralel olarak Çakmak ve Türkcan (2019), ilkokul görsel sanatlar dersinin sorunlarına yönelik yaptığı nitel araştırmada öğretmen, öğrenci ve velilerin ders saatinin yetersizliği, atölye ortamının olmaması, sınıf öğretmenlerin yetersiz kalması gibi sorunlara değindikleri ve tüm katılımcıların özellikle ders saatinin artırılması yönünde görüş belirttiği ortaya çıkmıştır. Bu bulgular, öğretmen adaylarının dile getirdiği sorunlarla örtüşmekte ve bu gibi sorunların devamlılığını sürdürdüğü görülmektedir.

Sonuç olarak araştırmadan elde edilen bulgular, sınıf öğretmenliği lisans programında yer alan zorunlu ve seçmeli sanat eğitimi derslerinden; seçmeli dersler (Türk Sanatı Tarihi, Sanat ve Estetik, Müze Eğitimi, Geleneksel Türk El Sanatları) hariç zorunlu (Görsel Sanatlar Öğretimi) dersinin hem AKTS bazında yetersiz hem de dönem açısından geç verilen bir ders olduğu sonucunu ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla öğretmen adaylarının görsel sanatlara yönelik tam anlamıyla mesleki donanıma sahip olmamalarının ders sürecini olumsuz anlamda etkilediği saptanmıştır. Bu gibi olumsuz durumların yanında öğretmen adaylarının ilgili dersler aracılığıyla sanat eğitimine

yönelik elde ettikleri kazanımları sınıf ortamında aktarmaya çalışmaları, derslerde disiplinler arası bağlantılar kurmaları ve bu bağlamda öğrencilerin dikkatini artırmaya çalışmaları olumlu sonuçlar olarak karşımıza çıkmıştır. Son olarak ilgili derslerden özellikle görsel sanatlar öğretimi dersinin geç verilmesine bağlı olarak öğretmen adaylarının sınıf yönetimini sağlama, ders planı hazırlama, bilişsel yönden ve uygulama açısından görsel sanatlar öğretimi noktasında kendilerini yetersiz hissetme, mesleki anlamda ilk deneyim olması ve ders süresinin kısıtlılığından dolayı konu yetiştirememe gibi durumlar araştırma kapsamında elde edilen olumsuz sonuçlar olarak dikkat çekmiştir.

Öneriler

Sınıf öğretmenliği lisans programında sekizinci yarıyıldan itibaren zorunlu görsel sanatlar öğretimi dersinin öğretmenlik uygulaması süreciyle eş değer süreçte verilmesi ya da üçüncü sınıfta verilmesi, öğretmen adaylarının görsel sanatlar dersini daha sağlıklı yürütebilmelerini sağlayabilir.

Görsel sanatlar öğretimi dersinde teorik bilgilerin yanında uygulamalı (teknik, yöntem) çalışmalarına ağırlık verilmesi, sınıf öğretmeni adaylarının temel sanat eğitimi becerilerini geliştirebilir.

Öğretmen adayları, seçmeli sanat eğitimi derslerinin kontenjan sınırı ya da sistemsel sorunlar sebebiyle ders kayıt dönemlerinde seçemediklerini ifade etmişlerdir. Bu bağlamda ilköğretim kademesinde çocuklar için önemli olan sanat eğitiminin nitelikli verilebilmesi için sınıf öğretmeni adaylarına ders seçimi noktasında öncelik verilebilir.

Etkinlik temelli çalışmalara ağırlık verilerek öğretmen adaylarının sınıf yönetiminde yaşadıkları sorunların önüne geçilebilir.

KAYNAKLAR

- Alter, F., Hays, T. ve O'Hara, R. (2009). The Challenges of Implementing Primary Arts Education: What our Teachers Say. *Australasian Journal of Early Childhood*, 34(4), 22-30. <https://doi.org/10.1177/183693910903400404>.
- Artut, K. (2010). *Sanat eğitiminde özel öğretim yöntemlerine giriş*. Artut, K. (Ed.), *Görsel sanatlar eğitiminde özel öğretim yöntemleri* (s. 3-28) içinde. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Aslan, E. (2016). Üretici bir etkinlik alanı olarak sanat eğitiminin toplumsal gerekliliği. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 5(3), 290-296. http://www.jret.org/FileUpload/ks281142/File/28.engin_aslan.pdf.
- Avşar, P. (2010). *Sınıf öğretmeninin yürüttüğü görsel sanatlar dersi: Öğretme ve öğrenme sürecine yönelik nitel bir araştırma* (Doktora Tezi), Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Aykaç, M. (2013). Sanat eserlerini incelemede yaratıcı drama yönteminin kullanımına ilişkin katılımcı görüşleri. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(2), 181-191. <https://doi.org/10.17860/efd.47794>.
- Buyurgan, S., ve Buyurgan, U. (2012). *Sanat eğitimi ve öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, E. Ö., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2015) *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Creswell, W. J. (2020). Eğitim araştırmaları. Nicel ve nitel araştırmanın planlanması, yürütülmesi, değerlendirilmesi. (A. Avcu, D. Eryiğit, D. Dinçer, E. Bakiler, G. Alçekiç Yaman, H. Ekşi, H. Çelik, İ. Karsantik, M. Tuncel, M. Başman, N. Yaman, S. Kardaş, S. Doğan, S. Çakır, Ş. Tatık, Y. Karsantik, Çev.). İstanbul: Edam.
- Çakmak, N. ve Türkcan, B. (2019). Değişmeyen algılar, değişmeyen sorunlar: Öğrenci-öğretmen-veli bağlamında ilkökul görsel sanatlar dersi. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi – Journal of Qualitative Research in Education*, 7(2), 768-791. doi: 10.14689/issn.2148-2624.1.7c.2s.13m.
- Çokluk, Ö., Yılmaz, K., ve Oğuz, E. (2011). A Qualitative Interview Method: Focus Group Interview. *Journal of Theoretical Educational Science*, 4(1), 95-107. https://dergipark.org.tr/en/pub/akukeg/issue/29342/313994#article_cite.
- Diğler, M. ve Atalay, M. C. (2016, Mayıs). *İlkokul öğrencileri için görsel sanatlar dersinin önemi ve öğretmenlerin alan bilgisi yetkinlikleri*. 15. Uluslararası Katılımlı Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi.

- Fischer, E. (2020). *Sanatın gerekliliği* (Çev. Çapan, C.). İstanbul: Sözcükler Yayınları.
- Köksal Akyol, A. (2003). Drama ve dramanın önemi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1 (2), 1-14. https://dergipark.org.tr/tr/pub/tebd/issue/26132/275251#article_cite.
- Krueger, R. A. & Casey, M. A. (2000). *Focus groups: A practical guide for applied research*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- MEB (2018). *Türkiye Cumhuriyeti Millî Eğitim Bakanlığı Görsel Sanatlar Öğretim Programı*. <https://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/2018121111026326-GORSEL%20SANATLAR.pdf>.
- Merriam, B. S. (2015). *Nitel araştırma desen ve uygulama için bir rehber*. (S. Turan, Çev.). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (2015). Nitel veri analizi: genişletilmiş bir kaynak kitap. (S. Akbaba Altun & A. Ersoy, Çev. Ed.). Ankara: Pagem Akademi.
- Özsoy, V. ve Alakuş, O. A. (2017). *Görsel sanatlar eğitiminde özel öğretim yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Patton, M. Q. (2018). Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri. (M. Bütün & S. Beşir Demir, Çev. Ed.). Ankara: Pegem.
- Rabiee, F. (2004). *Focus-group interview and data analysis. Proceedings of the Nutrition Society*, 63, 655-660. <https://doi:10.1079/PNS2004399>.
- San, İ. (2010). *Sanat eğitimi kuramları*. Ankara: Ütopya Yayıncılık.
- Tutar, H. (2022). Nitel araştırmalarda geçerlilik ve güvenilirlik. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22 (2), 117-140.
- Ünver, E. (2016). Neden ve nasıl sanat eğitimi. *İdil*, 5(23), 865-878. DOI: 10.7816/idil-05-23-05.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Akademik ve Mesleki Yayınlar.
- Yılmaz, M. (2010). *Görsel sanatlarda teknik ve yöntemler*. Artut, K. (Ed.), *Görsel sanatlar eğitiminde özel öğretim yöntemleri* (s. 251-298) içinde. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Yolcu, E. (2020). *Sanat eğitiminin gerekliliği ve işlevi*. Tuna, S. ve Alakuş A.O.(Ed.), *Görsel sanatlar eğitimi* (s. 117-131) içinde. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- YÖK (2018). Yüksek öğretim kurumu resim-iş öğretmenliği lisans programı.
- YÖK (2018). Yüksek öğretim kurumu sınıf öğretmenliği lisans programı.
- Yurdakal, İ. H. (2018). Değişen sınıf öğretmenliği lisans program içeriğinin incelenmesi. *Ulakbilge Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(29), 1483-1499. DOI: 10.7816/ulakbilge-06-29-10.

SUMMARY

Purpose

The aim of this study is to reveal the views of pre-service teachers on the transferability of compulsory and elective art education courses in the undergraduate program of primary school teaching to teaching practice. In this context, the sub-objectives of the study are as follows.

Classroom teacher candidates;

- 1. What are the opinions of pre-service primary school teachers about the adequacy of compulsory and elective visual arts courses in the primary school teaching undergraduate program based on ECTS?*
- 2. What are their views on the contribution of visual arts courses to school experience?*
- 3. What are the difficulties and limitations related to the visual arts course they experienced within the scope of teaching practice?*

Methodology

This research is within the scope of qualitative research design. It is a case study because it was carried out to determine the experiences of the 4th-grade pre-service teachers studying in the primary school teaching program and performing their teaching experiences in the practice schools within the scope of “teaching practice 1” and “teaching practice 2” courses, the transferability of the art courses in the primary school teaching undergraduate program to practice and the adequacy of the course content. In qualitative case studies with in-depth research, the factors related to the situation (environment, processes, events, individuals, etc.) are investigated holistically and the effects on the situation are focused on (Yıldırım & Şimşek, 2018, p. 73). For this reason, focus group interviews were conducted in order to examine in detail the experiences of the students of the primary school teaching department regarding the visual arts course they carried out in the practice school and the competencies of the art courses in the primary school teaching undergraduate program in terms of practice. Focus group interviews can be defined as a discussion process planned to reveal the perceptions of individuals on a specific topic (Krueger & Casey, 2000).

Findings

The findings obtained as a result of the analysis were grouped under the themes of a) Adequacy of Compulsory and Elective Art Education Courses on ECTS Basis, b) Contributions of Compulsory and Elective Art Education Courses to Visual Arts Course, c) Difficulties and Limitations Encountered in the Teaching Practice Process.

Regarding the adequacy of the courses on the basis of hours, the participants stated that especially the visual arts teaching course should be given in previous semesters.

As a result of these evaluations, content, semester, quality and application sub-themes were formed.

As a result of the interviews, it was seen that the related courses made positive contributions to the pre-service teachers in terms of associating different courses with visual arts, diversifying the course content and providing students with concrete thinking skills, and as a result of the content analysis, the sub-themes of “interdisciplinarity, critical thinking, concretization” were formed

under the theme of the contributions of compulsory and elective art education courses to the visual arts course.

According to the analysis of the data on the difficulties and limitations encountered by pre-service teachers during their school experience; as a result of the content analysis, sub-themes of classroom management, lesson duration, lesson mastery and teaching art techniques were formed according to the data obtained from the interviews.

Discussion and Conclusion

The opinions of pre-service teachers on the effects of art education courses on the school practice process were obtained from focus group interviews and questionnaires. The results showed that pre-service teachers did not find the compulsory visual arts education course sufficient on the basis of ECTS. Moreover, it was concluded that art education courses should emphasize activities that require applied (technical) knowledge. It is thought that this study, which contains findings and conclusions regarding both art education courses and the school practice process, will contribute to the field.

ORCID

Ruhi ÇAY ORCID <https://orcid.org/0000-0003-4587-0918>

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı

Bu çalışmanın planlanması, yürütülmesi ve yazılı hale getirilmesinde sadece tek bir araştırmacı yer almıştır.

Destek ve Teşekkür Beyanı

Veri toplama sürecinde anket sorularını cevaplayan Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Bölümü'nde okuyan öğrencilere teşekkür ederiz.

Çatışma Beyanı

Araştırmacının, araştırma ile ilgili diğer kişi ve kurumlarla herhangi bir kişisel ve finansal çıkar çatışması yoktur.

Etik Kurul Beyanı

Bu araştırma, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulu komisyonunun 25/10/2023 tarih 2023/323 toplantı sayılı onayı ile yürütülmüştür.